

CLAUDIO
MONTEVERDI

– diskografija

VESPRO DELLA BEATA VERGINE

La Capella Reial de Catalunya, Coro del Centro Musica Antica di Padova,

Jordi Savall

Astrée ES 9936 (2 CD)

Nosač zvuka pred nama donosi izvedbu “Vespro della Beata Vergine” za do deset glasova i do deset instrumenata u interpretaciji gore navedenih ansambala pod ravnanjem Jordija Savalla. Među tekstovima i formama prikladnima za liturgiju za “Vespere” (responzorij, psalmi, himane i “Magnificat”) nalaze se umetnuti moteti i sonata koji ne pripadaju strogo liturgiji. To navodi na zaključak da ciklus ima općenitiji karakter te da je namijenjen svim marijanskim svečanostima, a ne nekoj konkretnoj. No, kako možemo pročitati u popratnoj knjižici, određeni dijelovi “Vespera” čak više podsjećaju na slavlje sv. Barbare, u ono vrijeme najvažnijeg blagdana u Mantovi (npr. isti redosljed psalama koristi se i u marijanskim i u svečanostima sv. Barbare, zatim tekst “Duo Seraphim” pjevan je u čast sv. Trojstva, a sv. Barbara je zbog vjere u sv. Trojstvo bila za života zatvorena i mučena). Ovu tezu postavio je engleski muzikolog Graham Dixon (“Early Music”, 1987.) s kojim se slažu i autori ovoga nosača zvuka, budući da su ispred svakoga od pet psalama “Vespera” odlučili staviti ne marijanske antifone, već one povezane s posebnom liturgijom za svečanosti sv. Barbare.

Ono što je posebno zanimljivo za čitavi ciklus “Vespera” jest miješanje dvaju načina skladanja povezanih s djelatnošću Claudija

Monteverdija. Iako je još uvijek prisutan stari način skladanja, tzv. *prima prattica*, od sredine XVI. stoljeća sve više dolaze do izražaja nove tendencije koje se skupno nazivaju *seconda prattica*, a koje postupno uvode u razdoblje ranoga baroka. U Savallovj se interpretaciji *prima prattica* uočava u naglašavanju gusto razvijene polifonije kojoj izražajnost teksta nije primaran zadatak (npr. gusta tekstura ostvarena bliskim imitacijama u psalmu “Lauda Jerusalem”) te u izvedbi antifonalnih zbornih dijelova (psalam “Nisi Dominus”, himan “Ave maris stella”) koje postaje nemoguće sa sigurnošću slušno razdvojiti. Pored toga, važno je naglasiti da je većina glazbenog materijala proizašla iz upotrebe gregorijanskih korala koje Monteverdi ponekad zadržava u cijelim notama, no češće ušiva u kontrapunktsko tkivo (npr. koral je temelj više ili manje uočljive strofno-varijacijske forme psalma “Dixit Dominus”). Na taj način gregorijanski koral kao *cantus firmus* dobiva ulogu sjedinjujućeg elementa čitavog ciklusa.

Mnogo prisutniji je moderniji stil, odnosno *seconda prattica* koja se očituje u Monteverdijevoj primjeni različitih kombinacija glasova i instrumenata, kao i primjeni solističkog pjevanja (moteti “Nigra sum” i “Audi coelum”, sonata “Sancta Maria”), zatim u upotrebi *bassa continua* i *ritornella* (npr. psalam “Dixit Dominus”, himan “Ave maris stella”). Ovi su elementi Savallu postavili mnogo zahtjevnije interpretacijske zadatke. Unatoč tomu, svi solisti su uspješno dokazali svoje glazbeničke sposobnosti, kao i instrumentalisti koji su se jednako dobro snašli u međusobnoj komunikaciji koja je, s obzirom na stalne različitosti instrumentacijskih kombinacija u ovome ciklusu, izrazito potrebna. No,

najveća je odgovornost pala na samoga dirigenta koji se morao suočiti s Monteverdijevom sklonošću stalnog mijenjanja skladateljske tehnike i stila. Možda su najizrazitiji primjer potpuno nove vrste zvukovnosti koje nastupaju sa svakim novim stihom psalma.

Ova izvedba Monteverdijevih “Vespera” sadrži i određene teatralne naznake koje su rezultat eho efekta u motetima “Duo Seraphim” i “Audi coelum”. A s druge strane, riječ je o mnogo važnijoj posljedici načina interpretacije primijenjenog u sonati “Sancta Maria”. Unatoč prisustvu soprana koji jedanaest puta ponavlja gregorijansku molitvu Djevici Mariji, Savall je istaknuo upravo instrumente kao glavne protagoniste i nositelje glazbenog događanja. Radi toga je vrlo važno naglasiti da je “Sonata” jedina skladba u Monteverdijevim “Vesperama” koja se najviše približava odvajanju vokalne od instrumentalne glazbe, cilju koji će ostvariti tek iduća generacija baroknih skladatelja.

Mirta Špoljarić

VESPRO DELLA BEATA VERGINE

A. Monoyios, M. Pennicchi, M. Chance, M. Tucker, EBS, Monteverdi Choir, J.

E. Gardiner

BBC TV DVD izdanje: 8. ožujak 2003., redatelj Jonathan Fulford

Ako bi se birao ponajbolji DVD, ponajprije među pratiteljima baroknih DVD zbivanja, onda dvojbe nema; Gardiner se s Monteverdijevim “Vesperama” nameće kao takav. Sve rezerve oko zvučne kvalitete ovoga izdanja za

kompaktne ploče snimljene već daleke 1989. godine ovdje ne stoje jer je posve razvidno da je sve podređeno vjernoj rekonstrukciji izvornog postava remekdjela baroka u prostoru za koji je i skladano - Bazilici svetog Marka u Veneciji. Raspored vokalno instrumentalnih snaga podređen je toj funkciji i na snimci je stoga odmah uočljiva voluminozna “grandeca” ovoga prostora. Čitava je produkcija tako realizirana da nam se Bazilika nameće kao su-kreativni čimbenik koji je skladatelju ponudio obilje dramaturških rješenja podjednake logičnosti. Njezine su galerije i propovjedaonice značajki i s ukusom odabrane i snimljene. Po ne samo vizualnoj već i izvorno zvučnoj kreativnoj logici, vokalni su solisti skupa s instrumentalnom pratnjom raspoređivani u cilju prikazivanja sve raskoši (ali i strogosti forme) Monteverdijevih “Vespera” koju su si tada mogli priuštiti ipak jedino Mleci. Istaknimo i da Gardinerova izvedba pripada povijesno obaviještenim, što je pri ovoj rekonstrukciji i vizualna atrakcija za sebe. Autentična odjeća interpretira i glazbala su pokretne slike venecijanske škole.

U sjažnom 20-minutnom uvodnom dijelu Gardiner pojašnjava svoju vezanost od djetinjstva za djelo “eksplozivne snage”, detaljno (uz sliku i ton) pojašnjavajući kontekst “Vespera”. I u ovome dijelu vidimo ono što se rijetkima upriliči: pohranjene spise i partiture, odaje u kojima se boravilo i prostore u kojima se Monteverdi kretao i radio. Gardiner se svojim nadahnutim tekstom nameće i kao vrsni presenter skladatelja “*kojem se redovito s radošću vraća*” i radi kojeg je odabrao svoj životni poziv te utemeljio istoimeni zbor.

Aleksandar Mihalyi

L'ORFEO

**Ian Bostridge, Natalie Dessay, Patrizia Ciofi, Véronique Gens, Paul Agnew,
European Voices, Le Concert d'Astrée, Les Sacqueboutiers,
Emmanuelle Haïm**

Virgin Classics CD 5456422

Već smo u više navrata na stranicama WAM-a pisali o Montiverdijevoj operi “Orfej”, kao prvoj zaista velikoj operi, od koje i priča o operi zapravo i počinje. Život joj je udahnuo, bez imalo krznanja rečeno, interpretativni tim snova kojega predvodi francuska dirigentica Emmanuelle Haïm - “gospođa Dinamit”, kako ju je kritika nazvala. Kada se snimka pojavila sredinom godine 2004., dočekana je aklamacijom svekolikog slušateljstva i otvoreno se govorilo kako izvedba pod ravnanjem sjajne i posvećene Haïm ima daleko snažniji osjećaj za talijanski idiom od do tada neprikosnovene engleske škole. Slično se, ali diskretno, počelo govoriti već desetak godina ranije, kada se pojavio sjajni talijanski instrumentalni ansambl Il giardino armonico a potom i drugi, poglavito iz Italije i Francuske. Ako smo do tada, od povijesno obaviještenih izvedaba, dobivali kvalitetne informacije o ranoglazbenim skladbama: poštivanjem partiture, interpretativne prakse i uvođenjem autentičnih glazbala, onda bi smo nakon Haïmove mogli reći da smo tek od tada počeli bivati u potpunosti glazbeno povijesno i obaviješteni. Naime, interpretativnu zrelost postignutu svladavanjem svih umijeća iz naputaka koje je na svijetlo dana iznijela muzikologinja

zaokružila je i fascinantna rekonstrukcija opernog zvuka. Za ovu zrelost i svojevrsno oslobođenje interpreteta trebale su proći godine napornog rada cjelokupne glazbene fronte posvećene izvornom tumačenju.

Izvedbu odlikuju vrhunski solisti: Ian Bostridge, Natalie Dessay i Patrizia Ciofi (da spomenemo samo vodeće vokale s ove snimke), koji plijene tehničkom virtuoznošću, ljepotom glasa i zrelošću upravo zahvaljujući i svim svojim predšasnicima u ranoglazbenom pokretu. O kakvim je mijenama riječ dovoljno je poslušati neku od snimaka iz šezdesetih godina prošlog stoljeća. Od svojih suvremenika Emmanuelle Haïm se razlikuje ne samo često isticanom ponajboljom podjelom uloga (prepoznatljivom već od prvih taktova s galvanizirajućom Natalie Dessay kao Muzikom do fenomenalnog Bostridgeovog Orfeja) već i inventivnim ornamentacijama, virtuoznim instrumentalistima oba ansambla i umijećem vođenja i poticanja svih izvođača. Koliko je psihološki dobro prostudirala partituru vidi se i kroz vibrantni zvuk zbora ili kroz iznimno funkcionalne *ritornelle*. Koliko je pak intenzitet i kvaliteta sveg navedenog, te doprinos svih pojedinca, čuje se već pri usporednom preslušavanju s ostalim rivalima samo slušanjem ulomka “Lasciate i monti”. Fascinira čak i učinkovita zamjena uobičajenih pompozni timpana s bubnjevima i drugim udaraljka, koji značajno mijenjaju karakter dijela te mu daju dimenziju spontanosti, izvornosti i vitalnosti. Ali, ne treba se zavaravati da se radi o improvizaciji i nadahnuću trenutka Haïmove - iza svega stoji njezin talent i ogroman rad koji se i ogleda u ovoj antologijskoj interpretaciji i snimci.

Aleksandar Mihalyi

L'ORFEO

**P. Huttenlocher, D. Turban, F. Araiza, Monteverdi ansambl opere iz Züricha,
N. Harnoncourt**

Režija, postava i mizanscena Jean-Pierre Ponnelle

DG 073 4163

L'INCORONAZIONE DI POPPEA

**R. Yakar, E. Tappy, M. Salminen, Monteverdi ansambl opere iz Züricha,
N. Harnoncourt**

Režija, postava i mizanscena Jean-Pierre Ponnelle

DG 073 4174 (2 DVD)

IL RITORNO D'ULISSE IN PATRIA

**W. Hollweg, T. Schmidt, F. Araiza, Monteverdi ansambl opere iz Züricha,
N. Harnoncourt**

Režija, postava i mizanscena Jean-Pierre Ponnelle

DG 073 4268 (2 DVD)

Postoji tek nekoliko iznimnih izdanja na audio vizualnim medijima koja neokrznuta prolaze kroz kritičarske Scile i Haribde i na temelju kojih se potom postavljaju standardi. Ovo je nesumnjivo jedno od njih! Svojim je značajem upravo ovaj ciklus Monteverdijevih opera ravan onome učinku koji je na gramofonskim pločama imao Wagnerov "Prsten Nibelunga" kojeg su realizirali Georg Solti i producent John Culshaw. Od podosta toga

značajnog i prekretnog što ova DVD produkcija nudi bitno je to da su se dvije prisutne silnice glazbena i teatarska sinergizirale tog 20. prosinca davne 1975. godine na premijeri "Orfeja" u Zürichu. Prva je silnica bila povijesno obaviještena izvedbena glazbena praksa predvođena Nikolausom Harnoncourtom koja je tada već ostavila dječje bolesti za sobom (često škripavog i loše artikuliranog tona). Druga je, teatarska silnica bila podastrta kroz režiju Jean-Pierrea Ponnellea jednog od glavnih protagonista velike ere opernih režija. Opera se je do tada bila nošena velikim interesom koji je pobudila gramofonska industrija počela se sada pojavljivati i na video vrpcama. Velike tvrtke (i operne kuće) tada počinju angažirati i druga velika imena, pa tako pored spomenutog Ponnella nalazimo Luchina Viscontija, Franca Zeffirellija, Giorgia Strehlera, Petera Brooka, Carmela Benea, Josepha Loseyja...

I tako je upravo s Monteverdijem (često se u tom kontekstu govori o njegovoj renesansi) počela s jedne strane prava revolucija u tretmanu barokne opere, a s druge je inaugurirana praksa povijesno obaviještenih interpretacija. Svjetska je kritika s aklamacijama pozdravila sretan brak plesa, glazbe i teatra uz naglašavanje uloge autentičnih glazbala ili rekonstruiranog zvučnog svijeta Monteverdijevog doba. Nakon praizvedbi cijela je ekipa nošena entuzijazmom i pozitivnim kritikama otišla u studio. Snimanje sve tri opere Ponnelle je s timom započeo 1978. godine u Zurichu i dovršio ga 1980. godine. Njegovo se uprizorenje Monteverdirja koncentriralo puno više na vizualno nego na glumu ili suptilnije karakteriziranje likova ponaosob. Preko raskošne i minuciozne kostimografije (Pat Helman) dojmi se kako je Ponnell ciljano rekonstruirao

zabavu bogatih Gonzaga na njihovom dvoru u Mantovi, a služeći se predlošcima s Tizianovih, Veronezeovih i Rubensovih slika. Blještavilo scene i kostima uz monokromnost kulisa su u funkciji alegorijskog pripovijedanja koje se tako “nesmiljeno” prati i naglašava. Iznimno je domišljata u ovom alegorijskom kontekstu uporaba simetrije, i to prije scenske vertikale nego dubine kadra. Dubina se kadra sjajno koristi za suptilnije operne potrebe. Inače se i dubina kadra i pojačava centralnim prolazom koji, kad zatreba, započinje od dirigenta i po kojem se kreću u oba smjera svi protagonisti opere, od pjevača i baletana do instrumentalista. Na ovaj je način osigurana iznimna dramska prirodnost u obuhvaćanju jednim kadrom (ili scenom) od pučkog i dvorskog do božanskog bogatih i kompleksnih zbivanja. U glumi su ruku pod ruku obuhvaćeni i suzdržanost i emfaza. Na sceni su povremeno i “publika” (članovi zbora) i instrumentalisti bogateći tako alegorijske slike počesto do ciljanog i karakterističnog receptivnog zasićenja scene obiljem detalja. Ovakvo rješenje fascinira rezultatom: pred nama je savršeno prezentiran na nevelikom prostoru operne kuće u Zürichu operni siže koji, ponovno je potrebno naglasiti, zahtijeva iznimni raspon uprizorenja: od mračnog podzemnog i svijeta duhova do bukolika i dvora. Na ovakvoj je idealnoj sceni za Monteverdijevu fantaziju osigurana rijetko uspjele sveza ukusa i stila sa umijećem protagonista. U ovakvoj se inscenaciji normalnim doživljava spuštanje nebeske kočije s dragocjenim putnicima ili daleki Neptunov brod sred uzburkanih valova.

Harnoncourt je, usporedi li ga se s njegovim audio snimkama, u sva tri djela glazbu podredio Ponnellovoj režiji koja je težila kompaktnosti

naracijom, odnosno spomenutim scenskim uprizorenjem. Intervencije su brojne, pogotovo ako se zvučni predložak usporedi s današnjom izvođačkom praksom. Zbor je nešto brojniji nego što bi ovakvoj produkciji odgovaralo, ali je dramaturški posve opravdan.

Transfer i obrada slike su savršeni. Zvučna slika je u nekim dijelovima s nešto naglašenijom stereo separacijom, donekle i radi spomenute simetrične podijeljenosti scene koja je i ansambl razdvojila na dva dijela. Ukratko - budući da mi se čini kako bi se o ovim DVD-ovima mogla s ushitom i knjiga napisati - ako niste do sada imali DVD uređaj, radi ovoga izdanja vrijedi ga nabaviti!

Aleksandar Mihalyi

P R O L O G O .
L A M V S I C A .

The image shows a page from a musical score for the Prologue of Claudio Monteverdi's opera 'Orfeo'. At the top, the title 'P R O L O G O . LA M V S I C A .' is printed in a decorative, spaced-out font. Below the title, there is a large, ornate initial letter 'D' in a square frame. To the right of the 'D' is the first line of music, with the lyrics 'Al mio permesso a mato a voine vegno Incliti Eroï'. Below this, there are two more lines of music with lyrics: 'fanguè gentile Regi Di cui narra la famma ec celsi pregi Negiuge al ver perch'è trop-'. The music is written on a five-line staff with a treble clef and a common time signature.

C. Monteverdi: Libreto prologa iz opere „Orfej“